

Előszó

A Romológia folyóirat elindításában nagy szerepet játszott az a „Roma szakkollégiumi projekt”, mely a Pécsi Tudományegyetemen tanuló hátrányos helyzetű, jórészt roma/cigány egyetemisták Wlislócki Henrik Szakkollégiumában (WHSZ) valósult meg. Ennek köszönhető, hogy 2013 tavaszán a folyóirat első száma tematikusan a szakkollégiumhoz kapcsolódott, melynek írásait vendégszerkesztőként Forray R. Katalin válogatta. A közben eltelt két és fél év alatt irodalmi-művészeti, antirasszista, néprajzi, nyelvészeti tematikák köré szerveződtek a negyedévente megjelenő lapszámok. A lapindító projekt zárásaként a 10. számban ismét visszatérünk a szakkollégiumi témához, még több szállal és szorosabbra fűzve a kötődést. Az előszónak szánt néhány oldal – egy tudományos folyóirattól talán kicsit szokatlan módon – nem csak a folyóirat írásait, hanem szerzőit is szeretné kicsivel közelebb hozni az olvasóhoz, invitálva a szakkollégium világába és a „színpalak mögé”.

Az Alappont tanulmányát Rayman Julianna pszichológus és Varga Aranka, a szakkollégium vezető tanára jegyzik. A cím és a szerzőpáros két tudományterület – a pszichológia és a pedagógia – fókuszban lévő megközelítését veti össze. A reziliencia („lelki rugalmasság”) és az inklúzió („kölcsonös befogadás”) megfeleltetésével hangsúlyozzák, hogy az egyén nagyobb valószínűséggel képes a hátrányt okozó körülményeit „áttörni” és sikereket elérni személyes életútja során (rezilienssé válni), ha környezete ebben támogatja. Ezt a támogatást a magasabb iskolázottságú családokból érkezők a szülőktől várják és kapják meg, míg a többi diák segítségével kulcsszerepe van az inkluzivitással jellemezhető intézményi (iskola és más szervezeti) környezetnek. A szerzők egy olyan kutatást mutatnak be, melyben a WHSZ 16 diákjának életút interjút hasonlították össze további 16 – a PTE-n tanuló, nem szakkollégista diák – interjújával. Az összevetésből egyértelműen kirajzolódott, hogy a hátrányos társadalmi háttérű hallgatóknak jóval több nehézséggel kellett szembenéznük iskolai pályafutásuk során, mint diáktársaiknak, és támogatóik elsősorban az iskola és más szervezetek felnőtt személyei, pedagógusai voltak. A személyes példákon keresztül láthatóvá vált, hogy az esélyegyenlőtlenségi helyzetből jósolható iskolai sikertelenség „áttörésében” milyen kiemelkedő a szerepe az inkluzív szemléletű segítőknek és környezetnek. Ilyen környezetet céloz a WHSZ, és e mentén alakítja már több mint tíz esztendeje valamennyi tevékenységét.

Az Ütköző rovatban a PTE Wlislócki Henrik Szakkollégium diákjai beszélgetnek a szakkollégium elmúlt két évről, jelenéről és jövőjéről Orsós Annával, a Romológia Tanszék vezetőjével. A szorosan vett téma az a „Roma szakkollégiumi projekt”, melynek aktív részesei voltak a beszélgetésbe bevont, különböző karokon tanuló fiatalok.

A projekt az egyetemi előrehaladásuk támogatása mellett számtalan egyéb területen mozgósította őket a társadalmi szerepvállalástól a közösségi életen keresztül a tudományos munkáig. A beszélgetés résztvevői tapasztalataikról és jövőbeli elképzeléseikről számoltak be, melyek közül kiemelkedik, hogy a szakkollégiumi közösség meghatározó egyetemi életükben.

Szélrőzsa rovatunk első írásában Forray R. Katalin – a Romológia Tanszék alapítója, a Wlilocki Henrik Szakkollégium egyik megálmodója – a szakkollégisták élettörténeteit tárja elénk. A szerző az elmúlt öt esztendőben sok olyan írást publikált, mely a felsőoktatásban tanuló roma/cigány hallgatókat, illetve szakkollégiumaikat vizsgálta. Ez a tanulmány a Pécsi Tudományegyetemre visz, ahol a „Roma szakkollégiumi projekt”-ben résztvevő szakkollégistákkal készített interjúkat elemzi. Az írásban tematizálva olvashatunk azokról a megküzdési stratégiákról, amelyek az egyetemi éveikben járódiákok iskolai pályafutásának sikerességét eredményezték. A szerző interjúrészletekkel hozza életközébe a szakkollégistákat – az önállóan küzdő, az egyházra támaszkodó vagy a tanárok által támogatott fiatalok különböző típusait.

A következő szerző a rovatban Galántai László, aki a PTE „Oktatás és Társadalom” Doktori Iskola hallgatójaként foglalkozik a szakkollégiumokkal. Vizsgálatában hat magyarországi roma szakkollégium szervezeti és működési szabályzatát tekintette át, megkeresve a hasonlóságokat és különbségeket. Írásában először a roma szakkollégiumok jogi keretét és pályázati támogatási feltételeit mutatja be. Ezt követi az a kvalitatív tartomelemzés, ahol 14 – a szabályzatokban fellelhető – szempont mentén írja le a vizsgált hat szakkollégiumot. Ez alapján képet kaphatunk többek között az önmegnevezésről és célokról, a belépési feltételekről és felvételi kritériumokról, a tisztségviselők és a tagság jogairól, a kapcsolódó tudományterületről, illetve a gazdálkodásról. A tanulmány hosszabb változata egy nemsokára megjelenő kötetben lesz olvasható, azonban az itt közzétett „kivonat” is képes felvillantani a roma szakkollégiumok szervezeti politikájának sokszínűségét.

A következő írást Vezdén Kata készítette, aki néhány évvel ezelőtt romológia-történelem szakos hallgatóként a WHSz elnöke volt, és jelenleg a roma szakkollégiumi projekt szakmai vezetésének tagja. Így nem okozott nehézséget számára szakmai szempontból bemutatni a megvalósított projektet a zárás előtti pillanatok számadataival megerősítve. A tanulmány segíti az olvasót abban, hogy rálásson a kitzűzött célokra és tematizálva ismerje meg a szakkollégiumi programot. Kiindulópontja a szakkollégium Pedagógiai Programja és Képzési terve, melynek gyakorlatba ültetését szolgálják a részletesen bemutatott tevékenységek. Ezek között található a személyes támogatást szolgáló tutori, mentori és ösztöndíj rendszer, valamint a személyre szabott szolgáltatások, illetve az előrehaladást nyomon követő Hallgatói portfólió. A szerző kitér a tudományos életbe való bevonódás mikéntjére is, melyet az e lapszámban is megjelenő kutatások és publikációk támogatnak. A hallgatói fejlesztések közvetlen eszközeit a tanulmányban bemutatott sokféle képzés és közösségépítő események jelentik. A szerző jelenleg a pécsi Faág Egyesület által működtetett Tanodának is vezetője, így nem meglepő, hogy részletesen kitér a szakkollégisták tanodákban végzett önkéntes munkájára is, mely célzottan a társadalmi szerepvállalásra készíti fel a hallgatókat.

Szintén a WHSz-ről szól Trendl Fanni írása, aki Vezdén Katához hasonlóan öt esztendővel ezelőtt még a szakkollégium egyik vezetője volt, majd az „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola ösztöndíjasaként folytatta tanulmányait. Jelenleg a

Romológia Tanszék tanársegédje és a szakkollégiumi program egyik felelőse. A szerző disszertációját is a szakkollégiumhoz kapcsolódóan írja, melynek része a közölt tanulmány. A WHSZ mostani diákjait ismerhetjük meg az írásban kérdőíves adatközlés alapján: elsőként az életkor, a családi háttér, az etnikai hovatartozás és a tanulmányi formák témákban. Ezt követően a szakkollégisták véleményére építve mutatja be a szerző a szakkollégiumi program hasznosulását: mit tartottak fontosnak a diákok a nekik szánt szolgáltatások közül, illetve miben nyújtott segítséget a szakkollégium. A válaszok alapján ismét kirajzolódik a megvalósított program – most már a benne lévő diákok szemszögéből láttatva a célok megvalósulásának mikéntjét.

A szakkollégium tudományos életébe nyerünk betekintést a következő szerző tanulmányán keresztül. Csigi Júlia az „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola ösztöndíjasa, volt „WHSZ-es”, a tanodák vizsgálatából készíti disszertációját. A szakkollégiumi projekthez egy kutatócsoport szervezőjeként csatlakozott, és egy húsz évvel ezelőtt indult tanoda jellegű közösség (Amrita) mibenlétének feltárását végezte PhD hallgatókkal és szakkollégistákkal közösen. Írásában végigvezet bennünket azon az egyedülállóan nevezhető kutatói folyamaton, melynek során a kutatást végző szakkollégisták tudományos eszközökkel tekintettek rá egy hozzájuk hasonló diák-közösségre és annak tagjaira. Képet kapunk továbbá röviden a komplex vizsgálat eredményeiről is, illetve láthatjuk, hogy a résztvevő egyetemistákat miként vértette fel ez a közös kutatás a társadalmi folyamatok, közösségi rendszerek és személyes életutak tudományos igényű áttekintésének eszközeivel. A bemutatott kutatás részletes eredményei is elérhetők lesznek külön kötetben.

A következő tanulmányt a szerző az Arany János Kollégiumi Programban (AJKP) végzett pályaorientációs tevékenységére építve készítette. Oláh Anita szakkollégista és mentor, végzős pedagógia szakos tanár, aki a WHSZ megbízásából körbejárta a hátrányos helyzetű középiskolásokat támogató program (AJKP) valamennyi helyszínét, és személyes példáján keresztül mutatta be az egyetemi életet. Minden alkalommal – a beszélgetések végén – a diákokkal kérdőíves adatfelvételt is végzett továbbtanulási terveikről és motivációjukról. Ez alapján kimutatta, hogy középiskolai fokon a vizsgált támogató programnak mekkora jelentősége van azok életében, akik családjában nem nagyon van példa a magasabb iskolai végzettség megszerzésére. A szerző a kutatását szakdolgozatában hosszabban írta le, ebben a tanulmányban a legfőbb eredményeit, megállapításait foglalta össze. A témában végzett vizsgálatait ösztől doktorandusz hallgatóként szeretné folytatni.

A Kitekintő rovat szerzői a szakkollégium diákjai és más egyetemisták, valamint egy, a kutatásaikat nyomon követő egyetemi oktató. Itt mutatkozik be eredményeivel az a kétéves szakkollégiumi tevékenységsorozat, melyet összefoglalóan „hallgatói kutatások”-ként emlegetnek a megvalósítók. Andl Helga – a Romológia Tanszék tanársegéde, két szakkollégista tutora és a hallgatói kutatások koordinátora – írásában a Horizontok és Dialógusok elnevezésű, 2015 tavaszán megrendezett konferenciától indul, ahol a szakkollégisták hét kutatása egy közös szimpóziumban mutatkozott be. Ez az esemény méltó zárása volt a szakkollégiumi projekt tudományos életbe való bevonást célzó – komplex – fejlesztési folyamatának. A tanulmány szemléletesen – a kiinduló célokat tisztázva, történetiségében megragadva, számadatokkal alátámasztva – vezet végig az egyes mérföldköveken. A leírtak bizonyítására pedig a tanulmányt követő hét rövid kutatási összefoglaló a leginkább hivatott, melyek hosszabb formában

egy külön kötetben fognak 2015 nyarán megjelenni. Az összegző írások háttéréről Andl Helga tanulmányában olvashatunk, így ez a rövid felsorolás inkább arra a sokszínűségre utal, ami a kutatások tartalmát és a WHSz keretében működő kutatócsoportokat jellemzi. Orsós János szabadbölcész, BA-s szakkollégista tutora Beck Zoltán támogatásával példákön keresztül mutatja be a romológia szövegkorpuszának kritikai vizsgálatát. További kutatási tervei vannak a témában – szintén tutorához kapcsolódva. Petrovics Dalma elsőéves BA-s hallgató történelem szakon, aki településének helytörténeti vizsgálatát végezte. A szerzőnek ez a téma csak „szárnypróbálgatás”, a későbbiekben a roma holokausztal szeretne foglalkozni. A következő írás mögött egy kutatócsoport áll, mely már második „ciklusban” dolgozott együtt. Molnár Attila biológia Bsc-s, Kárász Krisztián József latin-történelem MA-s hallgatók, Konkoly Sándor pedig geográfus. Ők nem tagjai a WHSz-nek, hanem Rigó Bálint földrajz Bsc-s szakkollégista köré szerveződve végezték a kutatást. A második kutatási szakaszba bevonták Horváth Zsuzsanna szakkollégistát, első éves humánpolitikust és együtt vizsgálták az egyetemi reklámok pécsi hallgatókra tett hatásait. Greksa Evelin és Szederkényi Attila szintén szakkollégisták, akik mindketten az Egészségtudományi Kar ápoló szakára járnak. Közös kutatásukban középiskolások körében mérték fel az egészségügyi ismeretek, az egészségtudatosság és az egészségmagatartás jellemzőit. Bogdán Angéla végzős romológus (MA) és a szakkollégium tagja a Gyermekszegénység Elleni Programot vizsgálta egy konkrét település, Kisvaszar példáján keresztül. Szintén egy támogató programot mutat be Csonka Norbert Dávid építőmérnök Bsc-s és Kőszegi Márió földrajz Bsc-s szakkollégista a pécsi komplex telep-program György-telepi megvalósulását vizsgálva. A hetedik írás szerzői is valamennyien tagjai a WHSz-nak – Laboda Georgina magyar-romológia, Laboda Lilla romológia, Tóth Bernadett romológia, Kőszegi Krisztián földrajz és történelem szakon. Kutatásukban azt vizsgálták, hogy általános és középiskolai tanulók milyen ismeretekkel rendelkeznek a cigányságra vonatkozóan.

A folyóirat Napló rovatába két évkönyv ismertetése került, melyek a görögkatolikus és a jezsuita szakkollégiumok kiadásában jelentek meg. Bogdán Melinda kommunikáció szakos és Orsós János szabadbölcész vállalta a kötetek recenzióját – saját szakkollégiumi tapasztalataikon keresztül rátekintve egy hasonló közösség működésére.

Meg kell még említeni a lapszámban megjelent „spot”-okat, melyeket az Ütköző rovatba elhelyezett szakkollégiumi beszélgetésen elhangzottakból emelt ki a lap főszerkesztője, Cserti Csapó Tibor.

Szintén fontos része a folyóiratnak a Galéria, ahova most a 2014/2015-ös tanéven végighúzódo projekt, a „We are the world” beás cigány nyelvű változatának elkészítéséről kerültek emlékképek a stúdiófelvétel pillanataiból kiragadva. Orsós Anna tanszékvezető és Mihájlovcics Zsolt pedagógus, népzeneész, romológia MA szakos másoddiplomás hallgató volt a „lelke” a mára már látható, hallható produktum elkészültének, mely a szakkollégiumi közösség identitás-erősítéséhez nagyban hozzájárult.

A Wlislöcki Henrik Szakkollégium vezető tanáráként és e lapszám szerkesztőjeként igyekeztem már az előszóban felkelteni az érdeklődést a szakkollégium és a hozzá kötődő írások iránt. Az írások éppoly sokszínűek, mint az a közösség, melynek tagjai készítették. Így bízom benne, hogy minden olvasó talál majd kedvére való köztöttek.

A szerkesztő, 2015. június 3.